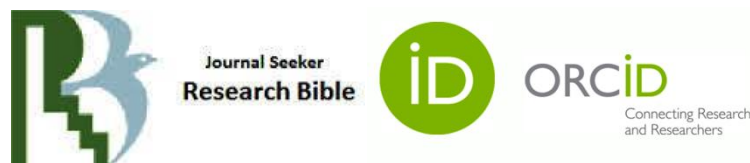

International Scientific Journal

ISSN 2313-7525

FUNDAMENTAL AND APPLIED RESEARCHES IN PRACTICE OF LEADING SCIENTIFIC SCHOOLS

2015 4 (10)

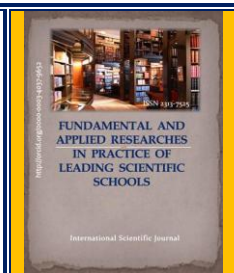

**Accent graphics communications,
Hamilton, ON, 2015**

Fundamental and Applied Researches In Practice of Leading Scientific Schools 2015 – 4 (10)

<http://orcid.org/0000-0003-4037-9652>

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ОСОБИСТІСНИХ ВЛАСТИВОСТЕЙ І САМОАКТУАЛІЗАЦІЇ У ЖІНОК З КРИЗИСНИХ СІМЕЙ, РОЗЛУЧЕНИХ ЖІНОК ТА ЖІНОК ЗІ ЗВИЧАЙНИХ СІМЕЙ

Фальова О.Є. — к. психол.н., доц., доцент кафедри наукових основ управління та психології Харківського національного педагогічного університету імені Г.С.Сковороди

Article info

Received 05

March 2015

Accepted 12

June 2015

Interconnection of personal features with

self-

actualization of

women from

the crisis

families,

divorced

women and

women from

ordinary

families

У статті проведений аналіз зв'язків шкал самоактуалізації зі шкалами особистісного блоку (рівень суб'єктивного контролю, вихід з важких життєвих ситуацій, механізми психологічного захисту та шкали особистісного тесту Кеттелла) у обстежених жінок 29-56 років загальною кількістю 454 особи. До складу вибірки увійшли 224 жінки з кризових сімей, 104 розлучених жінки. Групу порівняння склали 126 жінок зі звичайних сімей. Аналіз результатів виявив наявність значущих кореляцій самоактуалізації зі шкалами особистісного блоку у досліджуваних групах жінок. В групі жінок з кризових сімей виявлені зв'язки самоактуалізації за всіма шкалами особистісного блоку, за виключенням пригнічення, нормативності поведінки та інтернальності в галузі міжособистісних відносин. У розлучених жінок кореляцій значно менше, ніж у жінок з кризових сімей. Найменша кількість зв'язків виявлена в групі жінок зі звичайних сімей. У жінок цієї групи не виявлені кореляції самоактуалізації з особистісними якостями, які були б характерними тільки для цієї групи жінок, на відміну від двох кризових груп жінок.

Ключові слова: самоактуалізація, особистісний блок, особистісні якості, рівень суб'єктивного контролю, вихід з важких життєвих ситуацій, індекс життєвого стилю, механізми психологічного захисту.

Falyova, H.Y.

At the article is carried out analysis of connections of self-actualization scales with the scales of personal block (level of subjective control, way out of difficult life situation, mechanisms of psychological protections and scales of Kettel's test) of the studied women at the age of 29-56 years by the total amount 454 persons. Excerption forms 224 women from the crisis families, 104 divorced women. The group for comparison counts 126 women from the ordinary families. The analysis of results showed the existence of meaningful correlations of self-actualization with the scales of personal block of studied women. At the group of women from the crisis families were exposed connections of self-actualizations with all scales of the personal block, except suppression, normative behaviour and internality at the aria of interpersonal relations. Correlations of the divorced women are considerably less than of the women from crisis families. The smallest quantity of connections was exposed at the group of women from the normal families. Correlation of self-actualization with the personal qualities, which could be typical just for this group of women unlike the other two crisis groups of women, was not exposed

at this group,

Key words: self-actualization, the personal block, personal qualities, level of subjective control, way out of difficult life situations, life style index, mechanisms of psychological protections.

Copyright © 2015
All rights reserved.

Вступ. Нестабільна соціальна-економічна, політична ситуація в країні обумовлює та провокує збільшення дистресових факторів у сімейному та індивідуальному житті. Є.С.Романова, Л.Р.Гребенніков підкреслюють факт того, що незважаючи на широкий діапазон індивідуальних відмінностей у ступені лабільності психічних образів, постійні зміни дійсності виступають як стресор тривалої дії, який виснажує запас адаптаційної енергії. Це в свою чергу призводить до дезорганізації психіки та поведінки. Для опанування великої кількості конфліктів зовнішнього та внутрішнього плану люди змушені більш інтенсивно використовувати механізми психологічного захисту і відповідні форми захисної поведінки, в тому числі, деструктивні [6]. При цьому, люди в різній мірі мають здатність протистояти негативному впливу соціального середовища. Здатність протистояти негативному впливу та здатність вирішувати складні життєві ситуації формується в процесі життєдіяльності та пов'язана з досвідом вирішення аналогічних ситуацій, з власними можливостями людини, з мотивацією, з вибором способу подолання проблем у складній ситуації.

189

Аналізуючи засоби подолання жінками у період екзистенціальної кризи складних життєвих ситуацій, О.Р.Тенн писала про те, що людина використовує великий арсенал активних (копінг-стратегії), а також пасивних (захисні механізми) стратегій, які представляють собою важливіші форми адаптаційних процесів. Від індивідуальної переваги стратегій опанування залежить психологічне благополуччя як окремої людини, і суспільства в цілому. Ефективність опанування людиною життєвих завдань забезпечує задоволеність собою, досягнутими результатами, успішне освоєння світу і гармонічний розвиток особистості [7].

Саме в період кардинальних змін у суспільстві та індивідуальних життєвих криз зростає здатність особистості до саморозвитку [1;4]. А.Маслоу підкреслював, що вибір на користь росту, у напрямку самоактуалізації повинен здійснюватися людиною в кожній ситуації вибору. Кожний акт самоактуалізації завершується специфічною емоційною реакцією — «піковим переживанням», позитивним у випадку успіху, і негативним (біль, розчарування) — у випадку невдачі [2].

В останній період часу можна також відзначити інтерес вітчизняних та зарубіжних психологів до духовних аспектів людського існування (К.О.Абульханова-Славська, Б.С.Братусь, М.Я.Дворецька, Д.О.Леонтьєв та

інші). Однією зі складових духовної сфери особистості є відповідальність, рівень суб'єктивного контролю, який відповідає потребі людини у самовизначенні, самореалізації [5]. Р.Кеттелл писав, що особистість пов'язана із зовнішньою та внутрішньою поведінкою індивіда. Г.Олпорт створив теорію рис, в якій пріоритет у детермінації поведінки віддав особистості, стверджуючи, що зріла особистість має цільну життєву філософію [3].

Сукупність цих актуальних питань визначили проблемне поле нашого дослідження. Нам представляється важливим проаналізувати, яким чином самоактуалізація, а саме такі її складові, як компетентність у часі, шкала підтримки, ціннісні орієнтації, гнучкість поведінки, сензитивність, спонтанність, самоповага, самоприйняття, природа людини, синергія, прийняття агресії, контактність, пізнавальні потреби, креативність жінок у кризових ситуаціях пов'язані з рівнем суб'єктивного контролю, здатністю виходити з важких життєвих ситуацій, з частотою використання механізмів психологічного захисту та особливістю проявів зв'язків зі шкалами 16 – факторного опитувальника Р. Б. Кеттелла.

Мета даної роботи — провести аналіз та виявити закономірності зв'язків шкал самоактуалізації зі шкалами особистісного блоку у жінок з кризових сімей, розлучених жінок та жінок зі звичайних сімей.

Контингент та методи дослідження. Для досягнення поставленої мети у 2010 – 2014 рр. були обстежені жінки 29-56 років загальною кількістю 454 особи. До вибірки увійшли 224 жінки з кризових сімей, 104 розлучених жінки. Групу порівняння склали 126 жінок зі звичайних сімей.

Одержані результати були піддані математико-статистичній обробці за допомогою кореляційного аналізу на базі пакету SPSS-21.

Обстеження жінок проводилось за методиками: самоактуалізаційний тест (САТ) (Ю. Є. Альошина, Л. Я. Гозман, М. В. Загіка, М. В. Кроз, 16 – факторний опитувальник Р. Б. Кеттелла, рівень суб'єктивного контролю (УСК), вихід з важких життєвих ситуацій (Р.С.Немов), індекс життєвого стилю (діагностика частоти використання і виразності механізмів психологічного захисту) (R. Plutchik, H. Kellerman, H.Conte, адаптація Л. І. Вассерман, О. Ф. Єришев, Є. Б. Клубова).

Результати дослідження. На даному етапі дослідження ми провели кількісний аналіз (табл.1) загального об'єму взаємозв'язків самоактуалізації зі складовими особистісного блоку (рівень суб'єктивного контролю, вихід з важких життєвих ситуацій, механізми психологічного захисту та шкали тесту Кеттелла).

У групі жінок з кризових сімей переважають на рівні 100% такі шкали: шкала підтримки, ціннісні орієнтації, гнучкість поведінки, спонтанність, самоповага, синергія, прийняття агресії, контактність, пізнавальні потреби,

тобто шкали, які відносяться до самоактуалізації та психологічний захист проєкція.

Таблиця 1

Особливості взаємозв'язків самоактуалізації зі шкалами особистісного блоку (%)

Шкали	Жкр	Жр	Жзв
Вихід зі складних життєвих ситуацій	7,14	7,14	-
Заперечення	42,86	50	21,43
Пригнічення	-	28,57	-
Регресія	14,28	57,14	21,43
Компенсація	78,57	21,43	21,43
Проекція	100	42,86	28,57
Заміщення	7,14	14,28	14,28
Інтелектуалізація	14,28	7,14	7,14
Гіперкомпенсація	92,86	50	14,28
A — замкнутість/товариськість	7,14	21,43	-
B — інтелект	28,57	-	-
C — емоційна нестабільність/стабільність	21,43	-	-
E — підпорядкованість/домінантність	57,14	7,14	7,14
F — стриманість/експресивність	14,28	21,43	7,14
G — нормативність поведінки	-	-	-
H — боязкість/смільовість	42,86	-	21,43
J — жорсткість/чутливість	7,14	-	-
L — довірливість/підозрілість	35,71	-	-
M — практичність/мрійність	7,14	-	-
N — прямолінійність/дипломатичність	7,14	35,71	7,14
O — спокій/тривожність	78,57	42,86	14,28
Q1 — консерватизм/радикалізм	7,14	7,14	-
Q2 — конформізм/нонконформізм	21,43	-	-
Q3 — самоконтроль	7,14	-	-
Q4 — розслабленість/напруженість	50	14,28	-
Тривожність/приспосовування	57,14	14,28	7,14
Інтро/екстраверсія	42,86	21,43	-
Емоційна урівноваженість	14,28	-	7,14
Підпорядкованість/незалежність	14,28	28,57	7,14
Компетентність у часі	76,92	100	84,61
Шкала підтримки	100	100	100
Ціннісні орієнтації	100	100	100
Гнучкість поведінки	100	69,23	84,61
Сензитивність	92,31	100	38,46
Спонтанність	100	100	100
Самоповага	100	100	100
Самоприйняття	92,31	92,31	76,92
Природа людини	84,61	76,92	69,23
Сінергія	100	76,92	84,61
Прийняття агресії	100	84,61	84,61
Контактність	100	92,31	92,31
Пізнавальні потреби	100	84,61	84,61
Креативність	92,31	84,61	61,54
Шкала загальної інтернальності	71,43	-	14,28
Інтернальність у галузі досягнень	50	14,28	7,14
Інтернальність у галузі невдач	71,43	7,14	7,14
Інтернальність у галузі сімейних відносин	50	-	7,14
Інтернальність у галузі міжособистісних відносин	-	-	-
Інтернальність у галузі виробничих відносин	71,43	14,28	7,14
Інтернальність у галузі здоров'я	7,14	21,43	-

На другому місці за кількістю взаємозв'язків знаходяться шкала психологічного захисту гіперкомпенсація (92,86%) та шкали самоактуалізації: сензитивність, самоприйняття та креативність на рівні 92,31%. 84,61% взаємозв'язків виявлено зі шкалою природа людини.

Наступний блок складають такі показники, як психологічний захист компенсація, та шкала О (спокій / тривожність) — 78,57; шкала компетентності у часі — 76,92 та 71,43% відзначено за шкалами: загальної інтернальності, інтернальності у галузі невдач та виробничих відносин.

На четверте місце можна поставити шкали: Е (підпорядкованість/домінантність) та тривожність / пристосування з показниками 57,14% від загальної кількості за даним блоком. Половина (50%) взаємозв'язків відзначено за показниками Q4 (розслабленість / напруженість), інтернальність у галузі досягнень та сімейних відносин.

Таким чином, за виключенням шкал самоактуалізації, найбільше взаємозв'язків у жінок з кризових сімей відзначаються з гіперкомпенсацією, компенсацією, О (спокій / тривожність), загальною інтернальністю, інтернальністю у галузі невдач та виробничих відносин, Е (підпорядкованість/домінантність), тривожністю / пристосуванням, Q4 (розслабленість / напруженість), інтернальністю у галузі досягнень та сімейних відносин.

Проаналізуємо показники розлучених жінок. У цій групі досліджуваних жінок найбільша кількість взаємозв'язків на рівні 100% відзначена зі шкалами: компетентність у часі, підтримка, ціннісні орієнтації, сензитивність, спонтанність, самоповага. На другому місці за кількістю взаємозв'язків знаходяться шкали самоприйняття, контактності (92,31%) та шкали прийняття агресії, пізнавальних потреб і креативності на рівні 84,61%.

Наступний блок складають такі показники, як природа людини і синергія — 76,92%. На четверте місце можна поставити шкалу гнучкості поведінки — 69,23% та психологічний захист регресія з показниками 57,14% від загальної кількості за даним блоком. Половина (50%) взаємозв'язків відзначено за показниками заперечення і гіперкомпенсації.

Таким чином, за виключення шкал самоактуалізації, найбільш жорсткі зв'язки у розлучених жінок відзначаються зі шкалами індексу життєвого стилю: регресія, заперечення, гіперкомпенсація.

У групі жінок зі звичайних сімей найбільша кількість значущих взаємозв'язків на рівні 100% відзначена зі шкалами: підтримки, ціннісних орієнтацій, спонтанності та самоповаги. На другому місці за кількістю взаємозв'язків знаходяться шкали: контактність (92,31%) та компетентність у часі, гнучкість поведінки, синергія, прийняття агресії і пізнавальні потреби на рівні 84,61%. Наступний блок складають такий показник, як самоприйняття —

76,92%. На четверте місце можна поставити шкали: природа людини — 69,23% та креативність — 61,54%.

Всі інші значущі кореляції за трьома групами складають менше 50%. Кореляцій самоактуалізації з виходом зі складних життєвих ситуацій у жінок зі звичайних сімей не виявлені, в групах жінок з кризових сімей та розлучених жінок такі взаємозв'язки присутні (по 7,14%).

Жінки всіх груп мають зв'язки самоактуалізації зі всіма психологічними захистами, окрім захисту пригнічення, який відзначений тільки в групі розлучених жінок. При цьому в групі жінок з кризових сімей переважають такі психологічні захисти, як проекція, гіперкомпенсація, компенсація, заперечення, в групі розлучених жінок — регресія, заперечення, гіперкомпенсація, проекція, в групі жінок зі звичайних сімей таких кореляцій значно менше, ніж у двох інших групах, кількість їх більш рівномірно розподілена і більш торкається таких захистів, як: проекція, заперечення, регресія, компенсація. Найменший відсоток в групах розлучених жінок та жінок зі звичайних сімей відзначається зв'язків самоактуалізації з інтелектуалізацією (7,14%), у групі жінок з кризових сімей цей відсоток вдвічі більший.

Самоактуалізація у жінок з кризових сімей корелює зі всіма шкалами особистісного тесту Кеттелла, окрім G (нормативність поведінки). Особливо це виражено за шкалами O (спокій/тривожність), E (підпорядкованість/домінантність), тривожність/приспосовування, Інтро/екстраверсія, N (боязкість/сміливість), L (довірливість/підозрілість). У жінок двох інших груп таких зв'язків значно менше. Причому в групі розлучених жінок превалюють шкали O (спокій/тривожність), N (прямолинійність/дипломатичність) та підпорядкованість/незалежність. У жінок зі звичайних сімей таких зв'язків ще менше і найбільша кількість приходить на шкали N (боязкість/сміливість) та O (спокій/тривожність).

У всіх трьох групах виражена кореляція шкал самоактуалізації між собою. Найбільш відрізняються показники за шкалою сензитивність, кількість таких зв'язків у жінок зі звичайних сімей майже втричі менша за показники інших двох груп. За всіма іншими шкалами кількість зв'язків по групах значуще не відрізняється.

Кореляційний аналіз самоактуалізації та показників рівня суб'єктивного контролю показав значну кількість зв'язків в групі жінок з кризових сімей за всіма шкалами, окрім інтернальності у галузі міжособистісних відносин. За цим показником зв'язки відсутні у всіх трьох групах. У групах розлучених жінок та жінок зі звичайних сімей кількість зв'язків значно менша. У групі розлучених жінок існують зв'язки самоактуалізації з інтернальністю у галузі здоров'я (ці показники найбільші серед трьох груп), у галузі виробничих відносин та у галузі досягнень. Найменша кількість зв'язків за шкалою невдач.

У групі жінок зі звичайних сімей превалює зв'язок з шкалою загальної інтернальності, інші зв'язки найменші та однакові за кількістю: інтернальність у галузі досягнень, невдач, сімейних та виробничих відносин (по 7,14%).

Ми провели аналіз значущих взаємозв'язків шкал самоактуалізації зі шкалами особистісного блоку у трьох групах жінок, виявляючи прямі, зворотні та сильні і слабкі кореляції. У подальшому значимість кореляцій ми позначаємо таким чином: ** кореляція значима на рівні 0,01; * кореляція значима на рівні 0,05.

Аналіз значущих взаємозв'язків шкал самоактуалізації зі шкалами особистісного блоку в групі **жінок з кризисних сімей** показав, що **шкала компетентності у часі** прямо корелює з такими шкалами: шкала підтримки**, ціннісні орієнтації**, гнучкість поведінки**, спонтанність**, самоповага**, самоприйняття**, синергія**, прийняття агресії*, контактність**, пізнавальні потреби**, загальна інтернальність*, інтернальність у галузі невдач*, виробничих відносин*. Зворотній зв'язок відзначений за шкалами: О (спокій/тривожність)*.

У **шкали підтримки** відзначений прямий зв'язок зі шкалами: Н (боязкість/сміливість)**, всі шкали самоактуалізації (САТ)**, загальна інтернальність**, інтернальність у галузі досягнень**, невдач**, сімейних відносин*, виробничих відносин**. Зворотній зв'язок відзначений за шкалами: Н (прямолінійність/дипломатичність)*, О (спокій/тривожність)**, Q4 (розслабленість/напруженість)*, тривожність/пристосування**.

Шкала ціннісних орієнтацій прямо корелює з такими шкалами: Е (підпорядкованість/домінантність)**, інтро/екстраверсія*, компетентність у часі**, шкала підтримки**, гнучкість поведінки*, сензитивність**, спонтанність**, самоповага**, самоприйняття**, природа людини**, синергія**, прийняття агресії*, контактність**, пізнавальні потреби**, креативність**, загальна інтернальність**, інтернальність у галузі невдач**, сімейних відносин*, виробничих відносин*. Зворотній зв'язок відзначений за шкалами: О (спокій/тривожність)*, тривожність/пристосування**.

Шкала гнучкості поведінки прямо корелює з такими шкалами: В (інтелект)*, Е (підпорядкованість/домінантність)*, Н (боязкість/сміливість), всі шкали САТ**, загальна інтернальність**, інтернальність у галузі досягнень**, невдач**, сімейних відносин**, виробничих відносин**. Зворотній зв'язок відзначений за шкалами: О (спокій/тривожність)**, Q4 (розслабленість/напруженість), тривожність/пристосування**.

У **шкали сензитивності** відзначена пряма кореляція з такими шкалами: Е (підпорядкованість/домінантність)**, інтро/екстраверсія**, емоційна урівноваженість**, всі шкали САТ**, крім компетентності у часі, загальна інтернальність**, інтернальність у галузі досягнень**, невдач**, сімейних відносин**, виробничих відносин**. Зворотній зв'язок відзначений за

шкалами: вихід зі складних життєвих ситуацій*, J (жорсткість/чутливість)**, L (довірливість/підозрілість)**, O (спокій/тривожність)*, Q2 (конформізм/нонконформізм)*, тривожність/приспосовування**.

Шкала спонтанності прямо корелює з такими шкалами: E (підпорядкованість/домінантність)**, всі шкали САТ**, інтернальність у галузі невдач**. Зворотній зв'язок відзначений за шкалами: Q1 (консерватизм/радикалізм)*, Q4 (розслабленість/напруженість)**, тривожність/приспосовування*.

Шкала самоповаги прямо корелює з такими шкалами: C (емоційна нестабільність/стабільність)**, E (підпорядкованість/домінантність)**, H (боязкість/смівливість)**, інтро/екстраверсія**, підпорядкованість/незалежність*, всі шкали САТ**, загальна інтернальність**, інтернальність у галузі досягнень**, невдач**, сімейних відносин**, виробничих відносин**. Зворотній зв'язок відзначений за шкалами: L (довірливість/підозрілість)*, O (спокій/тривожність)**, Q4 (розслабленість/напруженість)**, тривожність/приспосовування**.

У шкали самоприйняття відзначена пряма кореляція зі шкалами: A (замкнутість/товариськість)*, C (емоційна нестабільність/стабільність**), E (підпорядкованість/домінантність**), H (боязкість/смівливість**), інтро/екстраверсія**, всі шкали САТ**, загальна інтернальність*, інтернальність у галузі досягнень*, невдач*, сімейних відносин*, виробничих відносин*. Зворотній зв'язок відзначений за шкалами: L (довірливість/підозрілість)**, O (спокій/тривожність**), Q4 (розслабленість/напруженість**), тривожність/приспосовування**.

Шкала природи людини прямо корелює з такими шкалами: B (інтелект)*, інтро/екстраверсія*, шкала підтримки**, ціннісні орієнтації**, гнучкість поведінки**, сензитивність**, спонтанність**, самоповага**, синергія**, прийняття агресії*, контактність**, пізнавальні потреби**, креативність**, загальна інтернальність*, інтернальність у галузі досягнень*. Зворотній зв'язок відзначений за шкалами: O (спокій/тривожність**).

Шкала синергії прямо корелює з такими шкалами: всі шкали САТ**, загальна інтернальність*, інтернальність у галузі невдач*, виробничих відносин*. Зворотній зв'язок відзначений за шкалами: L (довірливість/підозрілість)*, O (спокій/тривожність)*, Q2 (конформізм/нонконформізм)*, Q3 (самоконтроль)*, Q4 (розслабленість/напруженість)*.

У шкали прийняття агресії відзначена пряма кореляція зі шкалами: B (інтелект)*, C (емоційна нестабільність/стабільність**), E (підпорядкованість/домінантність)*, H (боязкість/смівливість)*, інтро/екстраверсія**, емоційна урівноваженість*, компетентність у часі*, шкала підтримки**, ціннісні орієнтації**, гнучкість поведінки**, сензитивність**, спонтанність**, самоповага**, самоприйняття**, природа людини**, синергія**,

контактність**, пізнавальні потреби**, креативність**, загальна інтернальність**, інтернальність у галузі досягнень**, невдач**, сімейних** та виробничих відносин**. Зворотній зв'язок відзначений за шкалами: L (довірливість/підозрілість)*, O (спокій/тривожність)*, Q4 (розслабленість/напруженість)**, тривожність/пристосування**.

Шкала контактності прямо корелює з такими шкалами: B (інтелект)*, M (практичність/мрійність)**, всі шкали САТ**. Зворотній зв'язок відзначений за шкалами: F (стриманість/ експресивність)*, O (спокій/тривожність)**, інтернальність у галузі здоров'я**.

Шкала пізнавальних потреб прямо корелює з такими шкалами: H (боязкість/смівливість)*, всі шкали САТ**, інтернальність у галузі виробничих відносин*. Зворотній зв'язок відзначений за шкалами: E (підпорядкованість/домінантність)*, F (стриманість/ експресивність)**.

У шкали креативності відзначена пряма кореляція з такими шкалами: всі шкали САТ**, крім компетентність у часі, інтернальність у галузі виробничих відносин*. Зворотній зв'язок відзначений за шкалами: Q2 (конформізм/нонконформізм)**, підпорядкованість/незалежність*.

Аналіз значущих взаємозв'язків шкал самоактуалізації зі шкалами особистісного блоку в групі **розлучених жінок** показав, що **шкала компетентності у часі** прямо корелює з такими шкалами: F (стриманість/ експресивність)*, інтро/екстраверсія*, шкала підтримки**, ціннісні орієнтації**, гнучкість поведінки**, сензитивність**, спонтанність**, самоповага**, самоприйняття**, природа людини*, синергія**, прийняття агресії**, контактність**, пізнавальні потреби**, креативність**. Зворотній зв'язок відзначений за шкалами: O (спокій/тривожність)*.

У шкали підтримки відзначений прямий зв'язок зі шкалами: всі шкали САТ**, інтернальність у галузі досягнень*. Зворотній зв'язок відзначений за шкалами: вихід зі складних життєвих ситуацій*, N (прямолінійність/дипломатичність)*, O (спокій/ тривожність)*.

Шкала ціннісних орієнтацій прямо корелює з такими шкалами: A (замкнутість/товариськість)*, всі шкали САТ**. Зворотній зв'язок відзначений за шкалами: N (прямолінійність/дипломатичність)**, O (спокій/ тривожність)*, підпорядкованість/незалежність*.

Шкала гнучкості поведінки прямо корелює з такими шкалами: компетентність у часі**, шкала підтримки**, ціннісні орієнтації**, сензитивність**, спонтанність**, самоповага**, самоприйняття**, природа людини*, контактність**, інтернальність у галузі виробничих відносин*. Зворотній зв'язок відзначений за шкалами: Q4 (розслабленість/напруженість)*, тривожність/пристосування*, інтернальність у галузі здоров'я*.

У **шкали сензитивності** відзначена пряма кореляція з такими шкалами: F (стриманість/експресивність)*, інтро/екстраверсія*, компетентність у часі**, шкала підтримки**, ціннісні орієнтації**, гнучкість поведінки**, спонтанність**, самоповага**, самоприйняття**, природа людини*, синергія**, прийняття агресії**, контактність**, пізнавальні потреби**, креативність**. Зворотній зв'язок відзначений за шкалами: N (прямолінійність/ дипломатичність)**, O (спокій/тривожність)*, підпорядкованість/ незалежність*.

Шкала спонтанності прямо корелює з такими шкалами: всі шкали CAT**, інтернальність у галузі виробничих відносин*. Зворотній зв'язок відзначений за шкалами: N (прямолінійність/дипломатичність)*.

Шкала самоповаги прямо корелює з такими шкалами: A (замкнутість/товариськість)*, всі шкали CAT**, інтернальність у галузі досягнень*. Зворотній зв'язок відзначений за шкалами: N (прямолінійність/дипломатичність)*, O (спокій/тривожність)*, Q1 (консерватизм/радикалізм)*, підпорядкованість/незалежність**.

У **шкали самоприйняття** відзначена пряма кореляція з такими шкалами: компетентність у часі**, шкала підтримки**, ціннісні орієнтації**, гнучкість поведінки**, сензитивність**, спонтанність**, самоповага**, природа людини**, прийняття агресії**, контактність**, пізнавальні потреби*, креативність*. Зворотній зв'язок відзначений за шкалами: Q4 (розслабленість/напруженість)**, інтернальність у галузі здоров'я*.

Шкала уявлень про природу людини прямо корелює з такими шкалами: компетентність у часі*, шкала підтримки**, ціннісні орієнтації**, гнучкість поведінки*, сензитивність*, спонтанність**, самоповага**, самоприйняття**, синергія**. Зворотній зв'язок відзначений за шкалами: E (підпорядкованість/домінантність)*, підпорядкованість/ незалежність*.

Шкала синергії прямо корелює з такими шкалами: A (замкнутість/товариськість)*, компетентність у часі**, шкала підтримки**, ціннісні орієнтації**, сензитивність**, спонтанність**, самоповага**, природа людини**, прийняття агресії**, пізнавальні потреби**, креативність**. Зворотній зв'язок відзначений за шкалами: O (спокій/тривожність)*.

У **шкали прийняття агресії** відзначена пряма кореляція зі шкалами: F (стриманість/експресивність)*, інтро/екстраверсія**, компетентність у часі**, шкала підтримки**, ціннісні орієнтації**, сензитивність**, спонтанність**, самоповага**, самоприйняття**, синергія**, контактність**, пізнавальні потреби**, креативність**. Зворотних зв'язків шкали прийняття агресії зі шкалами особистісного блоку не виявлено.

Шкала контактності прямо корелює з такими шкалами: компетентність у часі**, шкала підтримки**, ціннісні орієнтації**, гнучкість поведінки**, спонтанність**, сензитивність**, самоповага**, самоприйняття**, природа

людини**, прийняття агресії**, пізнавальні потреби*, креативність**. Зворотній зв'язок відзначений за шкалами: тривожність/пристосування*, інтернальність у галузі здоров'я*.

Шкала пізнавальних потреб прямо корелює з такими шкалами: компетентність у часі**, шкала підтримки**, ціннісні орієнтації**, сензитивність**, спонтанність**, самоповага**, самоприйняття*, синергія**, прийняття агресії**, контактність*, креативність**. Зворотних зв'язків шкали пізнавальних потреб зі шкалами особистісного блоку не виявлено.

У шкали креативності відзначена пряма кореляція з такими шкалами: компетентність у часі**, шкала підтримки**, ціннісні орієнтації**, синергія**, сензитивність**, спонтанність**, самоповага**, самоприйняття*, прийняття агресії**, контактність**, пізнавальні потреби**, інтернальність у галузі невдач*. Зворотних зв'язків шкали креативності зі шкалами особистісного блоку не виявлено.

Аналіз значущих взаємозв'язків шкал самоактуалізації зі шкалами особистісного блоку в **групі жінок зі звичайних сімей** показав, що **шкала компетентності у часі** прямо корелює з такими шкалами: шкала підтримки**, ціннісні орієнтації*, гнучкість поведінки**, спонтанність**, прийняття агресії**, самоповага**, самоприйняття**, природа людини*, синергія**, контактність*, пізнавальні потреби*. Зворотній зв'язок відзначений за шкалами: О (спокій/тривожність)*.

У шкали підтримки відзначений прямий зв'язок зі шкалами: Н (боязкість/сміливість)*, всі шкали САТ**. Зворотних зв'язків шкали підтримки зі шкалами особистісного блоку не виявлено.

Шкала ціннісних орієнтацій прямо корелює з такими шкалами: Н (боязкість/сміливість)*, всі шкали САТ**. Зворотних зв'язків шкали ціннісних орієнтацій зі шкалами особистісного блоку не виявлено.

Шкала гнучкості поведінки прямо корелює з такими шкалами: Q1 (консерватизм/радикалізм)*, підпорядкованість/ незалежність*, компетентність у часі**, шкала підтримки**, ціннісні орієнтації**, спонтанність**, самоповага**, самоприйняття**, синергія*, прийняття агресії**, контактність**, пізнавальні потреби**, креативність**. Зворотній зв'язок відзначений за шкалами: N (прямолінійність/ дипломатичність)**.

У шкали сензитивності відзначена пряма кореляція з такими шкалами: шкала підтримки**, ціннісні орієнтації**, спонтанність**, самоповага**, креативність**. Зворотних зв'язків шкали сензитивності зі шкалами особистісного блоку не виявлено.

Шкала спонтанності прямо корелює зі всіма шкалами САТ**. Зворотних зв'язків шкали спонтанності зі шкалами особистісного блоку не виявлено.

Шкала самоповаги прямо корелює зі всіма шкалами САТ** (окрім креативності*). Зворотних зв'язків шкали самоповаги зі шкалами особистісного блоку не виявлено.

У шкали самоприйняття відзначена пряма кореляція з такими шкалами: компетентність у часі**, шкала підтримки**, ціннісні орієнтації**, гнучкість поведінки**, сензитивність**, спонтанність**, самоповага**, синергія**, прийняття агресії**, контактність**, пізнавальні потреби**. Зворотній зв'язок відзначений за шкалами: О (спокій/тривожність)*, тривожність/приспособлення*.

Шкала природи людини прямо корелює з такими шкалами: компетентність у часі*, шкала підтримки**, ціннісні орієнтації**, спонтанність**, самоповага**, синергія**, прийняття агресії**, контактність*, пізнавальні потреби*. Зворотних зв'язків шкали уявлень про природу людини зі шкалами особистісного блоку не виявлено.

Шкала синергії прямо корелює з такими шкалами: Е (підпорядкованість/домінантність)*, компетентність у часі**, шкала підтримки**, ціннісні орієнтації**, гнучкість поведінки*, сензитивність*, спонтанність**, самоповага**, самоприйняття**, природа людини**, прийняття агресії**, пізнавальні потреби*, інтернальність у галузі досягнень*. Зворотних зв'язків шкали синергії зі шкалами особистісного блоку не виявлено.

У шкали прийняття агресії відзначена пряма кореляція зі шкалами: компетентність у часі*, шкала підтримки**, ціннісні орієнтації**, гнучкість поведінки**, сензитивність**, спонтанність**, самоповага**, природа людини**, самоприйняття**, синергія**, контактність**. Зворотних зв'язків шкали прийняття агресії зі шкалами особистісного блоку не виявлено.

Шкала контактності прямо корелює з такими шкалами: Н (боязкість/сміливість)*, Q1 (консерватизм/радикалізм)*, компетентність у часі*, шкала підтримки**, ціннісні орієнтації**, гнучкість поведінки**, сензитивність**, спонтанність**, самоповага**, самоприйняття**, природа людини*, прийняття агресії**, пізнавальні потреби**, креативність**, шкала загальної інтернальності*, інтернальність у галузі невдач*, сімейних відносин*, виробничих відносин*. Зворотній зв'язок не виявлений.

Шкала пізнавальних потреб прямо корелює з такими шкалами: компетентність у часі*, шкала підтримки**, ціннісні орієнтації**, гнучкість поведінки**, спонтанність**, самоповага**, самоприйняття**, природа людини*, синергія*, контактність**, креативність*. Зворотній зв'язок відзначений за шкалами: F (стриманість/експресивність)**.

У шкали креативності відзначена пряма кореляція з такими шкалами: шкала підтримки**, ціннісні орієнтації**, гнучкість поведінки**, сензитивність**, спонтанність**, самоповага*, контактність**, пізнавальні потреби**, шкала загальної інтернальності*. Зворотній зв'язок не виявлений.

Висновки. Аналіз результатів дослідження показав наявність значущих кореляцій самоактуалізації зі шкалами особистісного блоку (рівень суб'єктивного контролю, вихід з важких життєвих ситуацій, механізми психологічного захисту та шкали тесту Кеттелла) у досліджуваних групах жінок. Загалом у групі жінок зі звичайних сімей взаємозв'язків виявлено значно менше, ніж у двох кризових групах. Найбільша кількість зв'язків виявлена в групі жінок з кризових сімей. Визначено:

1. У жінок з кризових сімей, на відміну від жінок інших груп визначені кореляції самоактуалізації з такими шкалами, як: В (інтелект), С (емоційна нестабільність/стабільність), J (жорсткість/чутливість), L (довірливість/підозрілість), М (практичність/мрійність), Q₂ (конформізм/нонконформізм), Q₃ (самоконтроль). У жінок з кризових сімей відсутній зв'язок з психологічним захистом пригнічення.

Зв'язок самоактуалізації з G (нормативність поведінки), інтернальністю у галузі міжособистісних відносин відсутній у всіх трьох групах.

2. У розлучених жінок визначено значно менше зв'язків, ніж у жінок з кризових сімей. У жінок цієї групи, на відміну від жінок інших груп самоактуалізація корелює зі шкалою пригнічення. Відсутній зв'язок зі шкалами: В (інтелект), С (емоційна нестабільність/стабільність), Н (боязкість/сміливість), J (жорсткість/чутливість), L (довірливість/підозрілість), М (практичність/мрійність), Q₂ (конформізм/нонконформізм), Q₃ (самоконтроль), емоційна урівноваженість, загальна інтернальність та інтернальність у галузі сімейних та міжособистісних відносин.

3. У жінок зі звичайних сімей виявлено найменша кількість зв'язків самоактуалізації зі шкалами особистісного блоку. У жінок цієї групи не виявлені кореляції самоактуалізації з особистісними якостями, які були б характерними тільки для цієї групи жінок. Відсутні зв'язки, на відміну від інших двох груп, зі шкалами: вихід зі складних життєвих ситуацій та психологічним захистом пригнічення.

Література

1. Абульханова-Славская К.А. Стратегия жизни / Абульханова-Славская К.А. — М.: Мысль, 1991. — 299 с
2. Маслоу А. Мотивация и личность / Маслоу А. — СПб.: Евразия, 1999. — 432с.
3. Олпорт Г.В. Личность в психологии / Олпорт Г.В. — СПб: Ксп+М; Ювента, 1998. — 345 с.
4. Петровский А.В. Личность. Деятельность. Коллектив / Петровский А.В. — М., 1982. — 255 с.
5. Реан А.А. Психология личности. Социализация, поведение, общение / Реан А.А. — СПб, 2004. — 416с.
6. Романова Е.С. Механизмы психологической защиты: генезис, функционирование, диагностика // Романова Е.С., Гребенников Л.Р. — Мытищи: Талант, 1996. — 144 с.

7. Тенн О.Р. Изучение копинг-стратегий женщин переходного возраста, переживающих экзистенциальный кризис [Электронный ресурс] // Психологические исследования: электрон. науч. журн. 2010. N 3(11). URL: <http://psystudy.ru.0421000116/0028>.

References

1. Abulxanova-Slavskaya K.A. Strategiya zhizni / Abulxanova-slavskaya K.A. — M.: Mysl, 1991. — 299 s.
2. Maslou A. Motivaciya i lichnost / Maslou A. — SPb.: Evraziya, 1999. — 432s.
3. Olport G.V. Lichnost v psixologii / Olport G.V. — SPb: Ksp+M; Yuventa, 1998. — 345 s.
4. Petrovskij A.V. Lichnost. deyatelnost. kollektiv / Petrovskij A.V. — M., 1982. — 255 s.
5. Rean A.A. Psixologiya lichnosti. socializaciya, povedenie, obshhenie / Rean A.A.— SPb, 2004. — 416s.
6. Romanova E.S. Mexanizmy psixologicheskoy zashhity: genezis, funkcionirovanie, diagnostika // Romanova E.S., Grebennikov L.R. — Mytishhi: Talant, 1996. — 144 s.
7. Тенн О.Р. Изучение копинг-стратегий женщин переходного возраста, переживающих экзистенциальный кризис [Электронный ресурс] // Психологические исследования: электрон. науч. журн. 2010. N 3(11). URL: <http://psystudy.ru.0421000116/0028>.

Фалёва Е.Е. Взаимосвязь личностных особенностей и самоактуализации женщин из кризисных семей, разведенных женщин и женщин из обычных семей

201

В статье проведен анализ связей шкал самоактуализации со шкалами личностного блока (уровень субъективного контроля, выход из трудных жизненных ситуаций, механизмы психологических защит и шкалы личностного теста Кэттелла) у обследованных женщин 29-56 лет общей численностью 454 osoby. В состав выборки вошли 224 женщины из кризисных семей, 104 разведенных женщин. Группу сравнения составили 126 женщин из обычных семей.

Анализ результатов выявил наличие значимых корреляций самоактуализации со шкалами личностного блока у исследуемых групп женщин. В группе женщин из кризисных семей выявлены связи самоактуализации со всеми шкалами личностного блока, за исключением подавления, нормативности поведения и интернальности в области межличностных отношений. У разведенных женщин корреляций значительно меньше, чем у женщин из кризисных семей. Наименьшее количество связей выявлено в группе женщин из обычных семей. У женщин этой группы не выявлены корреляции самоактуализации с личностными качествами, которые были бы характерны только для этой группы женщин, в отличие от двух кризисных групп женщин.

Ключевые слова: самоактуализация, личностный блок, личностные качества, уровень субъективного контроля, выход из трудных жизненных ситуаций, индекс жизненного стиля, механизмы психологических защит.

The regular link Фальова О.Є. Взаємозв'язок особистісних властивостей і самоактуалізації у жінок з кризисних сімей, розлучених жінок та жінок зі звичайних сімей // ФУНДАМЕНТАЛЬНЫЕ И ПРИКЛАДНЫЕ ИССЛЕДОВАНИЯ В ПРАКТИКАХ ВЕДУЩИХ НАУЧНЫХ ШКОЛ. – 2015. – № 4 (10); URL: fund-issled-intern.esrae.ru/11-154

Фальова О.Є. Взаємозв'язок особистісних властивостей і самоактуалізації у жінок з кризисних сімей, розлучених жінок та жінок зі звичайних сімей // *Fundamental and applied researches in practice of leading scientific schools. Issue: 4 (10): Psychology. Medical physics. Economics / ed. by S. Maksymenko, V. Lunov, A. Hall. – co-publ.: Publishing office: Accent graphics communications – Hamilton, ON, 2015. –P. 188-202.*

CONTENTS / СОДЕРЖАНИЕ / ЗМІСТ

Psychology. Психологические науки. Психологічні науки

PERINATAL PSYCHOLOGY: FORMATION HISTORY AND PRESENT Bulatevych N.M.	3
CRISIS HOTLINES AND TELEPHONE COUNSELING IN UKRAINE: PAST AND PRESENT Morozova-Larina O.	12
ЗОВНІШНІ ТА ВНУТРІШНІ ФАКТОРИ ДЕТЕРМІНАЦІЇ ПСИХОЛОГІЧНОГО ПІЗНАННЯ Мельник О. А.	22
ПСИХОЛОГІЧНІ УМОВИ СТАНОВЛЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО СТАТУСУ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА Москаленко Л.С.	31
ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОСОМАТИЧНИХ ПРОЯВІВ АГРЕСІЇ В ЮНАЦЬКОМУ ВІЦІ Єременко Т.Б.	41
ПРОФЕСІЙНА КАР'ЄРА АСПІРАНТІВ: ЗМІСТ, ОСНОВНІ ФУНКЦІЇ, МОЖЛИВІ ЕТАПИ І ТИПИ ЗДІЙСНЕННЯ Карамушка Т.В.	50
РЕЗУЛЬТАТЫ ИССЛЕДОВАНИЯ МАКИАВЕЛЛИЗМА КАК ЛИЧНОСТНОЙ ХАРАКТЕРИСТИКИ У ЗАВИСИМЫХ ОТ АЛКОГОЛЯ МОЛОДЫХ ЖЕНЩИН С РАССТРОЙСТВАМИ ПОЛОВОЙ РОЛИ Архипенко Е.П.	68
РЕЗУЛЬТАТЫ ИЗУЧЕНИЯ ПСИХИЧЕСКОЙ РИГИДНОСТИ У БЫВШИХ ВОЕННОСЛУЖАЩИХ С ПРИЗНАКАМИ АДАПТАЦИОННЫХ РАССТРОЙСТВ (F 43.2), УВОЛЕННЫХ ИЗ РЯДОВ ВООРУЖЕННЫХ СИЛ В ХОДЕ РЕФОРМИРОВАНИЯ АРМИИ Сукачова О.Н.	80
ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ КУЛЬТУРА ПРЕПОДАВАТЕЛЯ ВЫСШЕЙ ШКОЛЫ Сергачова В.Э.	91
ВТРАТА ЗОРУ У ДОРОСЛОМУ ВІЦІ ЯК ФАКТОР ВИНИКНЕННЯ ПОРУШЕНЬ ПСИХІКИ І ПОВЕДІНКИ У ПОСТРАЖДАЛИХ Абдряхімова Ц. Б., Абдряхімов Р. А.	100
ПСИХОСОЦІАЛЬНЕ ФУНКЦІОНУВАННЯ ХВОРИХ НА ПАРАНОЇДНУ ШИЗОФРЕНІЮ, КОМОРБІДНУ З КІСТКОВИМ ТУБЕРКУЛЬОЗОМ Широков О. В.	116
ОБґРУНТУВАННЯ ТА ЗМІСТ МЕДИКО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ ПАЦІЄНТАМ З ХРОНІЧНИМ ПАНКРЕАТИТОМ АЛКОГОЛЬНОЇ ТА БІЛІАРНОЇ ЕТІОЛОГІЇ Маркова М. В., Кутова Н.В.	136
ПРОГРАМА ПСИХОКОРЕКЦІЇ ТА ПСИХОПРОФІЛАКТИКИ СОЦІАЛЬНОЇ ДЕЗАДАПТАЦІЇ У СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ, ТА ЇЇ ЕФЕКТИВНІСТЬ Пшук Н. Г., Слободянюк Д.П.	156
ОСОБЛИВОСТІ ПАТОЛОГІЧНОЇ ТРИВОГИ ЯК ПРОВІДНОГО ПСИХОПАТОЛОГІЧНОГО ФЕНОМЕНУ В СТРУКТУРІ РОЗЛАДІВ ПСИХОЕМОЦІЙНОЇ СФЕРИ У ЖІНОК З ТИРЕОПАТИЯМИ Варібрус О. А.	168
СИСТЕМА ВІДНОСИН З ЗАХВОРЮВАННЯМ ЯК БАЗИС ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДЕЗАДАПТАЦІЇ ПАЦІЄНТІВ З СЕЧОКАМ'ЯНОЮ ХВОРОБОЮ ОДНОЇ АБО ЄДИНОЇ НИРКИ, ТА ОСНОВНІ НАПРЯМКИ ЇХ МЕДИКО-ПСИХОЛОГІЧНОГО СУПРОВОДУ Маркова М. В.	177
ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ОСОБИСТІСНИХ ВЛАСТИВОСТЕЙ І САМОАКТУАЛІЗАЦІЇ У ЖІНОК З КРИЗИСНИХ СІМЕЙ, РОЗЛУЧЕНИХ ЖІНОК ТА ЖІНОК ЗІ ЗВИЧАЙНИХ СІМЕЙ Фальова О.Є.	188
ФЕНОМЕНОЛОГІЯ ЗАВЧАСНОЇ СТІЙКОСТІ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНІХ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ Норчук Ю.В.	203
ЧИННИКИ ТА РІВНІ РОЗВИТКУ ЕТНІЧНОЇ САМОСВІДОМОСТІ У СТАРШОМУ ЮНАЦЬКОМУ ВІЦІ Ставицький Г.А.	213
Economics. Экономические науки. Економічні науки	
ЕКОНОМІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ УКРАЇНИ В ПЕРІОД КАПІТАЛІСТИЧНОЇ МОДЕРНІЗАЦІЇ ВІТЧИЗНЯНОГО ВИРОБНИЦТВА Лантух І.В.	234
Medical Physics. Медицинская физика. Медична фізика	
DIMENSIONAL CROSSOVER AND THERMOPHYSICAL PROPERTIES OF NANOSCALE CONDENSED MATTER: THEORETICAL ASPECTS AND CONCEPTUALIZATION Zaitseva E.V.	249